

MEGAVAT

INTERNA REVUIJA

števila 77 / marec 2023

JAVNO PODJETJE ENERGETIKA LJUBLJANA

TISKOVINA, POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI, 1007 LJUBLJANA

KIBERNETSKA VARNOST

ZANESLJIVO
OBRATOVANJE OMREŽIJ

ZELENI PREHOD

Irena Debeljak

Asimetričnost informacij

Letošnja zima je minila v znamenju energetskega krča. Verjetno smo imeli tudi nekaj sreče pri vremenu ter zmernih zimskih temperaturah in smo zato lažje prebrodili to obdobje. Če se malo pohecim, mogoče imamo pa le srečo, ker imamo podnebne spremembe ... A kljub temu smo morali obračunati s strahom, strahom po mrzlih zimskih prostorih, pomanjkanju energentov, ki so ga vztrajno vlivali mediji in seveda naša politika ter nena- zadnje tudi stroka. Mogoče nam je pri premagovanju strahu pomagalo tudi ogrevanje, ki smo ga imeli že pretekli dve zimi zapored, kjer smo bili prav tako priča negotovostim in spremembam rutine zaradi covid-19.

Dobro »ogreti« od preteklih okoliščin smo tako lažje, brez večjih krčev, uspeli prebroditi krizo, ki se ji reče odvisnost od energentov. Ja, oskrba z energijo žal ni samoumevna. Naša družba je bila v tem času med najbolj zanesljivimi partnerji za dobavo energije, tako v obliki toplote in elektrike, kot z dobavo zemeljskega plina našim odjemalcem. In ne samo to, da skrbimo za zanesljivo oskrbo, tudi naša intervencijska ekipa je bila in je zelo odzivna, če pride do (ne)namernih poškodb na ceveh plinovoda, ki je v upravljanju naše družbe.

Prepuščamo se že pomladanskim temperaturah, smo bolj sproščeni, malo razbremenje- ni od težkih zimskih oblačil, a vseeno ... Po glavi mi krožijo različne misli, ki se ne morejo poenotiti in so s sledenjem novicam vedno bolj konfuzne. Nekako ne najdem pravilne povezave, če poslušam politiko EU, da bo iz te krize, ki smo jo bili deležni letos, nasta- la močna EU, ki bo celo postala vodilna v svetu v prehodu v nizko ogljično prihodnost. Dogajanje v EU parlamentu me spominja na lačne kamere po posnetkih, ki bi dajali vtis popolnosti t.i. zelenih izjav.

In te so včasih prav nasprotujoče si. Na primer, EU si je v času energetske krize posta- vila »prostovoljni« cilj po 15-odstotnem zmanjšanju porabe plina v času od začetka avgu- sta 2022 do konca marca 2023, ki ga bo podaljšala do marca 2024. Čeprav se je zavedala, da je zemeljski plin prehodno označen kot »zeleni vir« in se ga spodbuja, ker gre za tako imenovano naložbo v trajnostno dejavnost. V to kategorijo lahko štejemo tiste dejavnosti, ki dosegajo zahtevana merila po taksonomiji in zagotavljajo zeleni prehod. A ko so članice EU ugotovile, da se z zemeljskim plinom posodablajo učinkoviti sistemi daljinskega ogre- vanja in zamenjujejo premog, kjer so bo na ta račun povečala poraba plina, se je vključilo še pravilo za izjeme. V izogib takšnim primerom je nujno, da je EU pri podajanju ciljev res dovolj pozorna na vse vidike zelenega prehoda, da ne bomo čez leta ugotovili, da smo se zapletli v »svojo« izbiro.

EU ima ambicije, da postane do leta 2050 prva podnebno nevtralna celina. Slovenija bo morala sprejeti konkreten izvedbeni načrt s prednostnimi cilji zelenega prehoda do leta 2030. V prenovi je tudi nacionalni energetski podnebni načrt (NEPN), ki ga mora Slove- nija poslati v Bruselj leta 2024, pri čemer bodo morale biti ambicije RS pri nekaterih ciljih povečane skladno z dokumenti Pripravljeni na 55 (Fit for 55), REPowerEU in s prenovlje- no direktivo o energetski učinkovitosti.

Čeprav sem po duši okoljevarstvenica in se zavzemam za čim nižje vplive na okolje, vključno z implementiranjem vseh novih zahtev, se mi zdi, da ta tako imenovani zeleni prehod prinaša spremembe, ki bodo precej naporne. Ena izmed zadev, ki nas čaka, je tudi priprava trajnostnega poročila, ki ga zahteva direktiva o trajnostnem poročanju. Da, zaradi te in še katerih zahtev, bomo zagotovo še deležni kakšnega krča.

Izbira - odločitev, ki jo je podala EU, da se podpirajo načrti nabav streliva za Ukrajino, v meni sproža veliko vprašanj. Zakaj je sploh potrebno to stanje ukrajinske krize, kjer se neusmiljeno ponavlja zgodovina, vojaški podvigi ...? Čemu je namenjeno to omejevanje svobode, zakaj je problem v lastništvu ozemlja, ali vse skupaj predstavlja ustvarjanje samo večjega pretoka denarja? Ali ne bi bilo boljše, da se finančna sredstva namenijo v razvoj preventivnega odkrivanja težkih bolezni ali novih tehnologij, ki nam bodo olajša- la lažji prehod »nazaj k naravi« oziroma, da bomo lahko čim manj delovali proti njej. V izogib dodatnim krčem bom kot preventivo izbrala med prostim časom gumb »digitalni detoks«, se naučila globokega dihanja, sproščanja, brez opazovanja in poslušanja takih ali drugačnih informacij. Priznam pa, da mi velik izziv predstavlja vprašanje, kako si najbolje oblikovati svobodno življenje, s čim manj standardi in z realnimi pričakovanji.

Irena Debeljak

energetika ljubljana

Interna revija MEGAVAT

izdaja

ENERGETIKA LJUBLJANA, d. o. o.

Verovškova ulica 62 • Ljubljana

Uredniški odbor

Glavna urednica: Irena Debeljak • **Člani:** Doris Kukovičič, Sara Savšek, Rechelle Narat, Maša Štangl, Vlado Maričič, Vojko Pucihar, Štefan Šimunič, Primož Škerl, Tadej Kaluža, Herman Janež, Boštjan Kocijan, Anja Pristavec • **Fotografija na naslovnici:** Urban Štebljaj • **Karikature:** Sabina Goršič • **Produkcija:** Vela d.o.o. Ljubljana • **Elektronski naslov uredništva:** megavat@energetika.si

Trženje storitev v času energetske krize

NINA HUMAR

Pred začetkom energetske krize je trženje storitev potekalo po ustaljenih tirnicah. Nove odjemalce smo privabljali s kvaliteto storitvijo, zanesljivo dobavo in konkurenčnimi cenami. Dobava energentov je potekala nemoteno, svetovni trg z energenti pa je bil dokaj stabilen. V medijih se je energetika omenjala predvsem v povezavi z varčevanjem, zelenim prehodom in investicijskimi projekti. V ospredje javnosti in medijev so jo potisnile manj gotove razmere, ki smo jim priča v zadnjih dveh letih.

Ta izpostavitve ima številne učinke. V do-ločenem delu je za našo panogo dobrodošel dvig zavedanja o učinkovitejši rabi energen-tov. Uporabniki so postali bolj pozorni na to, kakšno ogrevanje imajo in kakšna je njihova poraba. Marsikdo, sploh odjemalci v večsta-novanjskih stavbah, so bili pred tem navajeni le udobno odpreti ventil na radiatorju. Večja ozaveščenost kako varčevati z energijo bo tako zagotovo imela dolgoročno pozitivne učinke.

Negativni pogled je zagotovo padec eko-loškega vidika na lestvici kriterijev pri izboru ogrevalnega sistema. Tudi udobje je postalo manj pomembno, zadnjo ogrevalno sezono je bil fokus večine uporabnikov predvsem na tem, kako čim ceneje preživeti zimo. Odje-malce je v večjem delu bolj skrbel sam stroš-ek ogrevanja kot morebitno pomanjkanje plina.

Energetska kriza je neposredno vplivala tudi na trženje naših storitev.

Priključitev na plinovod

Na število povpraševanj za priključitev na plinovodno omrežje sta vplivala 2 dejavnika: splošno dogajanje na trgu energentov in in-terventni Zakon o ukrepih za obvladovanje kriznih razmer na področju oskrbe z energi-jo, ki je bil sprejet v septembru 2022 in je uvedel pravico do odstopa od obveznega priklopa na plin.

V času krize je število povpraševanj in število novih priklopov upadlo. Zanimanje za nove priključke na omrežje pa se je za-čelo povečevati po stabilizaciji trga in vladni uvedbi uredbene cene. Pri prehodih iz UNP in obnovah priključkov ni bilo zaznati obču-tnih razlik v povpraševanju.

Izgradnja notranje plinske napeljave (NPN)

V času energetske krize se je zmanjša-lo število prvih priklopov notranjih plinskih

kotlov. Povečalo pa se je število menjav plinskih peči oz. obnov, saj so odjemalci v zadnjem obdobju postali veliko bolj ozave-šeni o pomembnosti najboljšega delovanja in izkoristka kurilnih naprav.

V letu 2022 je bil pričakovan upad števi-la prodanih NPN paketov, saj je Ekosklad s 1. marcem 2022 prenehal z izplačevanjem nepovratnih finančnih spodbud za izgradnjo kondenzacijskih plinskih kotlov.

Dobava elektrike in plina

V trženju je bil osrednji fokus zanesljiva nabava in dobava energentov. Zaradi visokih cen plina in sprejetja vladnih uredb o določi-tvi cene smo iz ponudbe umaknili vse pakete in akcijske ponudbe, ki so bile na voljo našim odjemalcem, saj zaradi regulacije cen niso bili več smiselni.

Po začetku veljavnosti uredbenih cen so se prehodi odjemalcev v veliki meri znižali. Pridobili smo nekaj novih odjemalcev od dobaviteljev, ki so prenehali z opravljanjem dejavnosti dobave.

Poslovni odjem

Na področju poslovnega odjema se je ročnost sklenjenih pogodb skrajšala, zaradi česar se je močno povečala dinamika dela. Pred začetkom krize so se pogodbe nava-dno sklepale za časovno obdobje leta ali dveh, v zadnjih dveh letih pa nekatere po-godbe sklepamo tudi mesečno, saj je to, pri visokih cenah energentov pogosto najbolj ugodna možnost, tako za nas kot za poslov-

nega partnerja. Poslovni odjemalci so se po-leg zgodovinsko najvišjih cen soočali tudi z izzivom nakupa energentov, saj je kar nekaj ponudnikov zemeljskega plina in elektrike prenehalo z delovanjem oz. prodajo.

Zaznati je bilo manjšo porabo energen-tov, kar je posledica tako vladne uredbe o zmanjšanju energentov, kot tudi visokega stroška energentov in višjih povprečnih tem-peratur. Umiritev razmer na trgu in padec cen se že pozna tudi na novih povpraševa-njih, saj imajo posamezni poslovni odje-malci interes za nakup energentov za daljše časovno obdobje v naprej.

Priključitev na vročevod in gradnja toplo-tne postaje

Zaznati je bilo večje število povpraševanj za priključitev na vročevodno omrežje, za kar sta najverjetneje kriva dva dejavnika: strah pred pomanjkanjem plina in hkrati nestabil-nost cen plina. Prikllop in toplotna postaja sta bila izvedena povsod, kjer je bilo to tehnič-no izvedljivo. Pri vročevodnem omrežju sta glavni oviri za nove prikllope omejena razve-janost omrežja in/ali morebitna daljša veja za priključitev.

Obdobje energetske krize so zaznamo-vale številne negotovosti, ki pa so se z zni-žanjem cen in vladnimi uredbami dodobra umirile. Strah pred pomanjkanjem energen-tov skorajda ni več prisoten, se pa splošno pozna manjša oz. varčnejša poraba, kar je vsekakor pozitivna posledica tega obdobja.

Kibernetska varnost: »Le en šibek člen je dovolj, da gredo vsi napori družbe 'v nič'«

Intervju: Polona Pergar Guzaj, 4E, in Milan Gabor, Viris

POGOVARJALA SEM SE DORIS KUKOVIČIČ

Splet je postal del našega vsakdana. Tudi ali predvsem delovnega. Digitalna preobrazba poslovnih procesov v posameznih družbah pa žal ne ustvarja samo priložnosti za razvoj in optimizacijo procesov dela, temveč tudi številne spletne prevare, s katerimi na nas prežijo kibernetski kriminalci. Ti uporabljajo metode, kot so lažno predstavljanje, nameščanje zlonamerne programske opreme in druge škodljive prakse, s katerimi kradejo naše podatke in dostopajo do naših naprav. Na ta način lahko dostopajo celo do bančnih računov ali baz podatkov podjetij ipd. Marsikdo si pod kibernetsko varnostjo še danes predstavlja, da gre pri tem predvsem zgolj za učinkovite protivirusne programe, pa temu seveda ni tako. Zato smo k tokratnem intervjuju povabili Polono Pergar Guzaj in Milana Gaborja, strokovnjaka s področja odkrivanja spletnih prevar in zagotavljanja ustrezne kibernetske varnosti. Mislite, da ste na spletu varni? Ali veste, kaj je socialni inženiring, kaj phishing in kaj penetracijski test? Preverite ...

Kaj vse kibernetska varnost zajema oz. kaj vse predstavlja kibernetsko nevarnost?

Polona: »Leta in leta smo skrbeli za »običajno varnost: razumeli smo, da moramo skrbno preveriti, kje bi bilo možno vstopiti v poslovne prostore, zavarovali smo prihod skozi vrata in okna, razumeli smo, da moramo premoženje tudi znotraj prostora ustrezno shraniti ... Tako je npr. denar shranjen v trezorju, v recepcijah imamo varnostnike ... Pozabili pa smo, da so se v spremenjenem poslovanju tveganja bistveno spremenila, da imamo sedaj kibernetsko poslovanje in kibernetska tveganja. Ki jih je potrebno seveda oceniti. Tako pa vse prepogosto še vedno varujemo prihode skozi vrata in okna, na spletu pa puščamo vse »na odprto« ...«.

Milan: »Kibernetska varnost je veliko več kot samo protivirusni programi. Obsega varno delovanje v kibernetskem svetu, za katerega veljajo malce drugačne zakonitosti kot v realnem svetu. Je prisotna na več ravneh, zato jo je potrebno tudi ustrezno prilagajati, glede na to s kakšnimi podatki ravnamo. Kritični sistemi in podatki so seveda drugače varovani kot na primer domači kuharski recepti naših babic. Če poskušamo na kratko strniti, zajema varnost naših podatkov, prenosov teh podatkov po spletu ali drugih omrežjih, ščitenje kritičnih dokumentov in informacij, nadzor in upravljanje s temi podatki ter tudi varno shranjevanje in ustrezno uničenje, ko jih več ne potrebujemo.«

Kibernetska varnost zagotovo postaja (če že ni) obvezen sestavni del posameznega poslovnega sistema. Kako in kam jo je najbolje organizacijsko umestiti?

Polona: »Ja, k sreči se kibernetskih tveganj tudi v Sloveniji vse bolj zavedamo, vemo, da je le en šibek člen dovolj, da gredo vsi napori družbe »v nič«, da pride tudi do finančnih

netska varnost predvsem samo strošek in ne investicija v varno ter zanesljivo poslovanje. Vse dokler ne pride do kakšnih incidentov ... Potem se ta razmišljanja drastično spremenijo ...«(smeh)

Milan: »Res je, stanje se počasi spreminja, saj začenjajo podjetja ugotavljati, da jih vdori in odpravljanje njihovih posledic stanejo

»Vse prepogosto še vedno varujemo prihode skozi vrata in okna, na spletu pa puščamo vse 'na odprto' ...«

izgub, pa izgub dobrega imena ...«

Milan: »Danes lahko govorimo že o kiber higieni, ki bi morala postati del ne samo našega poslovnega življenja, ampak tudi vsakdanjega življenja. V poslovnih sistemih je varnost velikokrat umeščena direktno pod vodstva in skrbniki področja informacijske varnosti poročajo direktno upravi in ni del IT-ekipe ali celo podrejena IT-ekipi. Tako skrbniki ne prihajajo v konflikt z IT-ekipo, ki bi ji drugače poročali.«

Kakšna je na splošno varnostna kultura slovenskih podjetij v primerjavi s tujimi? V katerih panogah zaznavate večje ranljivosti in zakaj?

Polona: »Kot rečeno, je stanje tudi v Sloveniji zelo različno. Še vedno je v mnogih podjetjih pogosto percepcija, da je kiber-

bistveno več kot pa investicije v varnostne elemente in izobraževanje uporabnikov. Če naredimo enostavno primerjavo, lahko ugotovimo, da je več ranljivosti in so slabše zavarovani sistemi tam, kjer ni regulative. Recimo finančne institucije, ki imajo svoje zakonitosti, saj upravljajo z velikimi količinami denarnih sredstev, imajo vsaj na podlagi naših rezultatov manj ranljivosti, saj morajo stalno vzdrževati in dokazovati ustreznost postopkov ter tudi redno izvajati varnostne preglede.«

Za ugotavljanje učinkovitosti kibernetske varnosti izvajate varnostne preglede s t. i. penetracijskimi testi. Kaj ob teh preizkusih največkrat ugotovite?

Polona: »Varnostni testi ali t. i. penetracij-

ski oz. vdorni testi so dober primer, kako se pridobi resnična slika s področja ustreznosti varovanja ter primernosti sistemov in aplikacij. Osnova je dobra ocena tveganj, kjer se preveri, kaj je za posamezno podjetje ključno, kje so največje nevarnosti in kako najučinkoviteje testirati varnost.»

Milan: »Pri izvedbi teh testov je cilj, da se izvede simulacija napada, kjer se testerji postavijo v vlogo hekerjev in na enak način kot oni poskušajo zaobiti zaščite, pridobiti podatke, nepooblaščen vstopiti v sisteme in na tak način preveriti, kako dobro so sistemi in aplikacije varovane, ali obstajajo ranljivosti v njih, ki bi se jih dalo izkoristiti in preveriti, ali upravljalci teh sistemov te poskuse tudi zaznajo. Pri teh testih velikokrat ugotovimo zadeve, za katere naročnik sploh ni vedel ali pa mu pokažemo, kako se da s kombinacijo različnih tehnik in ranljivosti pridobiti dostope ali odtujiti podatke. Nad temi rezultati so zelo presenečeni, saj si niso predstavljali, da je to možno izvesti na tak način.«

Bi moralo vsako podjetje opraviti tak test? Ga tudi obdobje ponavljati?

Polona: »Tudi glede tega je pomembno razmišljati preko tveganj: podjetje, ki nima spletne banke, nima spletne strani, ne uporablja elektronske pošte, skratka deluje »papirno«, takega pregleda ne potrebuje. Ampak takšnih podjetij je res zelo malo, če sploh še so. Za vsa ostala pa spet velja, da je od kompleksnosti poslovanja, od povezanosti s spletom, od hitrosti sprememb v poslovanju in od številnih drugih dejavnikov zelo odvisno, koliko pozornosti moramo nameniti temu področju.«

Milan: »V zadnjih nekaj letih smo izvedli več takšnih manjših testov za srednje velika in manjša podjetja, kar je pohvalno delno podprla tudi država s kibernetiskimi vavčerji. Podjetja so bila nad rezultati izjemno preseščena, saj običajno podjetja teh velikosti namenijo manj poudarka kibernetiski varnosti in ustrezni zaščiti sistemov. Priporočljivo pa je seveda te teste redno ponavljati. Kako pogosto, pa je odvisno od narave poslovanja in poslovnih potreb ter drugih okoliščin, ki so za vsako podjetje specifične.«

Kje ali kdo so najšibkejšie točke, ko gre za poskuse vdorov?

Milan: »Velikokrat se ustavi prav pri higieni in osnovah informacijske varnosti. Sistemi z enostavnimi ali privzetimi gesli so največkrat najenostavnejše točke vdora. Še hujši so tisti sistemi, ki gesel niti nimajo, ampak enostavno omogočajo prost dostop do njih. Dokler bo uporabnik imel možnost nastaviti geslo Jesen2022, bo to pomenilo veliko varnostno tveganje. Naslednja šibka točka so sistemi, ki se jih ne posodablja, kar pomeni, da lahko na njih tečejo ranljivi sistemi ali ranljive aplikacije. To je ena izmed velikih težav, saj v določenih primerih nadgradnje niso možne zaradi več razlogov.«

Polona Pergar Guzaj

Polona: »Če so že gesla za sisteme nastavljena ter so ustrezno kvalitetna in močna, se pripeti, da ta gesla potem ležijo kje na skupnih mapah, do katerih imajo dostop vsi uporabniki sistemov. V kolikor se do njih dokopljejo napadalci, imajo potem prosto pot do sistemov. Naslednja šibka točka je neomejevanje dostopa. To pomeni, da imajo vsi uporabniki poslovnega sistema dostop

Milan: »Če si sposodimo opis s spleta, je phishing spletna prevara, pri kateri goljuf želi pridobiti občutljive podatke spletnih uporabnikov. V slovenščini se uporablja tudi izraz spletno ribarjenje. Pred takšnimi tipi napadov se lahko ubranimo samo z ozaveščanjem in izobraževanjem uporabnikov, da bodo lahko prepoznali take vrste tipov napadov in bodo tudi ustrezno odreagirali.«

»Dokler bo uporabnik imel možnost nastaviti geslo Jesen2022, bo to pomenilo veliko varnostno tveganje.«

do vseh virov, torej tudi do tistih, do katerih ne bi smeli priti. Tako ima na primer navaden uporabnik dostop do upravljanja diskovnih polj ali strežnikov. V primeru, da so na teh sistemih še privzeta gesla, je potem katastrofa zelo blizu. V kolikor napadalci uspejo priti v slabo varovane sisteme, je za njih okužba, kraja podatkov ali celo njihovo uničenje mala malica.«

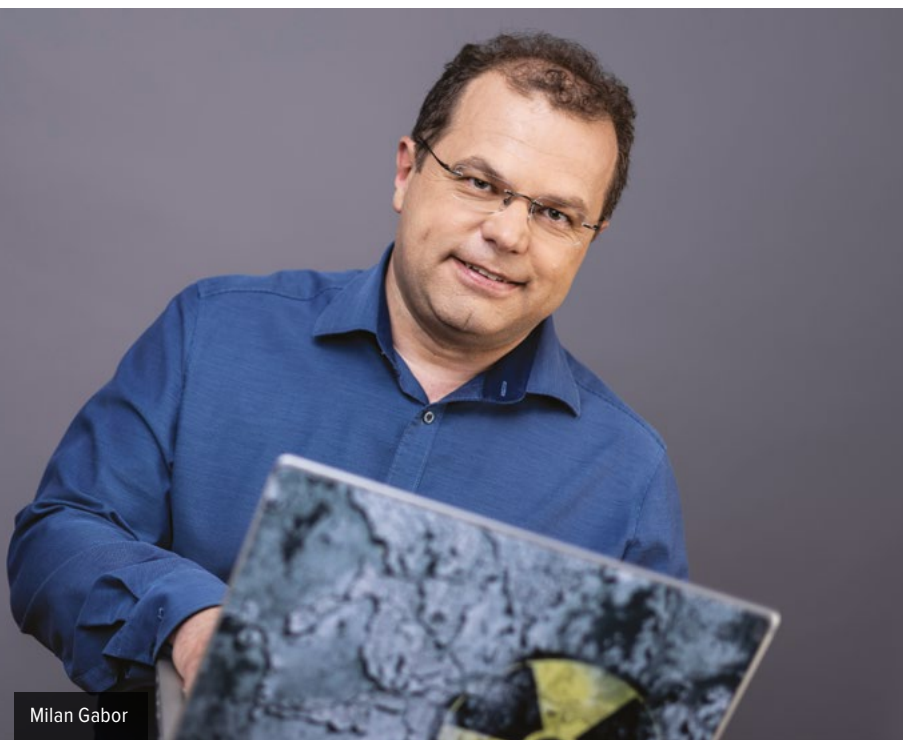
Lahko razložite, kaj je socialni inženiring in kaj »phising« in zakaj je pomembno, da se ju zavedamo in pred njima »ubranimo«?

Polona: »Socialni inženiring je skupek tehnik, ki se jih poslužujejo napadalci za to, da pridejo do ključnih podatkov tarč. Če naštejemo samo nekatere: gledanje preko rame, ko uporabnik vpisuje geslo, sledenje zaposlenih v pisarne z namenom fizičnega dostopa, brskanje po smeteh, pošiljanje elektronskih sporočil in poskus pridobitve vpisanih podatkov ali zagon škodljive kode na tarčnem računalniku.«

Učinkovitost kibernetске varnosti je še posebej sedaj, v času energetske krize in agresije Rusije nad Ukrajino, izjemno pomembna. Kako odporna je proti tovrstnim nevarnostim po vašem mnenju slovenska energetika?

Polona: »Strinjamo se lahko, da je čas za izvedbo napadov zelo primeren. Različne hekerske skupine so se še bolj aktivirale in videli smo različne poskuse napadov. Tudi na cilje iz energetike, pri čemer tudi Slovenija najbrž ni bila izjema.«

Milan: »Kakšnega javnega incidenta ni bilo zaznati, vendar pa to ne pomeni, da jih ni bilo. Glede odpornosti pa je treba vedeti, da v izoliranih krmilnih sistemih teče še vedno precej starejše in ranljive programske opreme, česar pa se upravljalci tudi zavedajo. Zato so ti sistemi še vedno ločeni od ostalih sistemov, kar pa ne pomeni, da ni mogoče vdreti v takšne sisteme, vendar je potrebno domensko specifično znanje in poznavanje drugačnih protokolov, kot jih poznamo na internetu. In to potem zelo oteži delo hekerjem.«

Milan Gabor

V času predsedovanja SLO Svetu EU smo dosegli velik uspeh, saj je bila sprejeta Direktiva NIS 2, ki je izboljšala obvladovanje tveganj na področju kibernetске varnosti in tudi na področju poročanja. Ali smo v SLO dovolj harmonizirali našo domačo zakonodajo?

Polona: »V Sloveniji žal prepogosto potrebujemo impulz s strani EU, da začnemo stvari urejati ... In prepogosto zamujamo z implementacijo v slovensko zakonodajo. Zakonodajne določbe so pogosto še bolj ostre, kot jih določajo direktive, v praksi pa izvedba šepa.«

Milan: »Zadeve zgledajo lepo na papirju. Problem se namreč pojavi, ko je treba to spraviti v življenje. Vsekakor bo to pomenilo, da se bodo nekatera podjetja malce bolj potrudila na področju informacijske varnosti, kakšnega večjega skoka pa najbrž samo zaradi tega ne bo. Tisti, ki se zavedajo tveganj in nevarnosti, že skrbijo za svojo informacijsko varnost.«

Kateri varnostni incident je do sedaj najbolj pritegnil vašo pozornost in zakaj?

Polona: »Meni je bil najzanimivejši lanskoletni vdor v omrežje POP TV, ki je televizijo za nekaj časa potisnil daleč nazaj, saj smo videli, kaj se zgodi, ko morajo napovedovalci brati novice z listov papirja, saj je bila tehnologija onemogočena in kriptirana.«

Milan: »Meni pa vsekakor vdor v omrežje Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, ki se je tudi pripetil lansko leto. Nedelovanje določenih sistemov bi lahko imelo posledice tudi za naša življenja, če bi se v tistem trenutku znašli v življenjski nevarnosti. Je pa res, da se po takšnih incidentih poveča zanimanje za informacijsko varnost in da so uporabniki bolj previdni, vendar ne smemo dovoliti, da incidenti poganjajo aktivnosti na tem področju.«

Ste tudi vi sami kdaj padli v kakšno past ali pa bilu blizu tega? Kako ste v tem primeru ukrepali?

Polona: »Kako že pravijo? Da ni podjetij, ki ne bi bile žrtve takih napadov, vprašanje je samo, ali to (že) vedo ...«

Milan: »Ne rečem, da nismo targetirani, saj dnevno dobivamo kopico elektronskih sporočil, vsake toliko priletijo zahtevki za resetiranje gesel na različnih omrežjih in kakšen čuden klic. Trenutno trkam po lesu, saj se še nisem oz. nismo ujeli v kakšno mamljivo past. Če pa bi do tega že prišlo, pa bi ukrepali tako,

kot izobražujemo udeležence naših seminarjev – preudarno, mirno in racionalno. Obvestili bi ustrezne organe in potegnili ustrezne poteze.«

In še za konec: ali obstaja kakšen »abc priročnik« kibernetске varnosti? Oziroma kaj je tisto, kar vsem podjetjem in zaposlenim najpogosteje svetujete? Kako biti pozoren in varen uporabnik spleta, da ne postane tarča?

Polona: »Vsekakor osnove so in vesela sem, da pravkar z JHL tečejo dogovori, da se bo za vse zaposlene družb v okviru JHL organiziralo osnovno izobraževanje s tega področja v živo. Tam bo tudi priložnost, da se pogovorimo. Sicer pa ima največ vsebin s tega področja SI-CERT, ki deluje pod okriljem ARNES-a, in Varni na internetu, ki imajo pripravljene vsebine za povprečne uporabnike. Tudi malce šaljivi pristop, ki so ga ubrali, dobro ponazori, na katere »finte« padejo uporabniki.«

Milan: »Vsekakor pa je dobro imeti kakovostna gesla, jih redno menjavati in ne imeti eno geslo za več sistemov. Uporabljati je potrebno upravljalnike gesel, saj nam bodo olajšali delo z gesli. Imeti moramo posodobljene naprave, ki jih uporabljamo, in imeti nameščen ter osvežen napredni protivirusni program. Na koncu pa – uporabiti tudi kdaj pa kdaj zdravo kmečko pamet, premisliti, preden kliknemo na kakšno ultra ugodno ponudbo, ki nam jo ponuja princ, ki je naš daljni sorodnik iz tujine in ga nikoli nismo srečali. Tako bo bistveno manj incidentov in tudi naši odzivni centri bodo imeli manj dela.«

MEGAT

Najpogostejše spletne prevare in kako se lahko pred njimi zavarujemo

1. Phishing (izvabljanje podatkov)

Phishing oz. spletno ribarjenje je izvabljanje podatkov, ki trenutno predstavlja eno največjih spletnih nevarnosti.

Kadar po e-pošti dobite kakršnokoli obvestilo, ki od vas zahteva ponovni vnos vaših podatkov, preverite e-naslov pošiljatelja in spletni naslov, kamor vas povezava pošilja, in ne klikajte na nobeno povezavo.

Tudi če pošiljatelj e-naslov poznate, bodite pri e-pismih, ki od vas zahtevajo vnos podatkov, skrajno previdni. Spletni zlikovci namreč znajo poslati sporočilo tudi z naslova verodostojnega pošiljatelja. Resni ponudniki imajo strani za vnos podatkov ustrezno kriptirane, za plačilo pa vključeno dvojno avtentifikacijo, npr. kombinacijo e-pošte in SMS-a.

Preden vnesete podatke ali celo številko kreditne kartice, vedno dvakrat premislite, ali je podlaga za nakazilo ustrezna. Namesto neposredno s kreditno kartico raje plačujte z varnimi storitvami, kot je PayPal, ali pa z bančnega računa.

Če ste nasedli, incident lahko prijavite na portalu SI-CERT, kjer vam bodo pomagali.

2. Trojanski konj v priponki e-pisma

Prav tako se izogibajte odpiranju priponk v e-pismih od neznanih pošiljateljev ali v sumljivih e-pismih od znancev.

Tudi če se vam zdi pošiljatelj znan, ker vam napiše personalizirano sporočilo, dvakrat premislite, preden kliknete na prilogo. Priložene datoteke namreč lahko vsebujejo trojanskega konja, s katerim spletni prevarant pridobi dostop do vašega računalnika z vso vsebino (e-pošto, e-naslovi, vašimi gesli itd.), s tem pa tudi do drugih ljudi.

Lahko pa vam tudi zaklene datoteke na računalniku, da izgubite dostop do njih, in vas izsiljuje za odkupnino.

Sumljiva e-pisma je najbolje izbrisati, ne da bi nanj odgovarjali ali odpirali priponko. Nato pa ne pozabite izprazniti tudi koša.

Če vam spletni hudodelec zaklene datoteke, nikar ne plačajte odkupnine, ker se izsiljevanje zlepa ne bo končalo.

Incident nemudoma prijavite na SI-CERT.

3. Kraja spletnih gesel

Vsake toliko se na temni strani spleta (darknet) znajdejo podatkovne zbirke, v katerih so tudi vaši prijavni podatki, ki jih lahko kupijo in nato zlorabijo spletni izsiljevalci.

Najboljše zdravilo zoper krajo gesel in identitete je redno spreminjanje gesel. Ta naj bodo čim bolj kompleksna in kar se da različna.

Priporoča se tudi uporaba kvalitetnega antivirusnega programa, ki ima dobro zaščiten trezor gesel. Antivirusni program vas bo ščitil tudi pred spletnimi stranmi, ki računalnik okužijo, brž ko jih odpremo, ne da bi karkoli kliknili.

Če sumite, da so vam ukradli gesla, se obrnite na SI-CERT.

4. Spletno izsiljevanje

Če prejmete e-pismo, v kateri izsiljevalec razkrije, da je vdrl v vaš račun in vam grozi, da bo npr. razposlal kočljive posnetke vašim znancem ali vam uničil spletno stran, ohranite hladno kri. Večina takih izsiljevanj je (če redno spreminjate gesla) navadno blefiranje.

Izsiljevalcu nikoli ne nakazujte denarja, ker se izsiljevanje ne bo prenehalo!

Če se počutite ogrožene, se obrnite na SI-CERT.

5. Nevarnosti na družabnih omrežjih

Na družabnih omrežjih ne objavljajte vsega, kar se vam dogaja v življenju. S tem nepridipravom dajete vpogled v svoj psihološki profil, zaradi česar lahko najdejo vašo ranljivo točko in jo izkoristijo.

Če uporabljate omrežje, kot je Facebook ali Instagram, preverite svoje nastavitve zasebnosti. Pazite, koga sprejmete za prijatelja, saj prijatelji lahko dostopajo do vseh vaših vsebin, s tem pa dobijo pregled nad vašim življenjem.

Družabna omrežja ravno tako niso najbolj primeren kraj za zmenkarije, saj nikoli ne vemo, kdo se skriva za profilom. Npr. če vas za prijateljstvo prosi vojak NATO na misiji na Bližnjem vzhodu ali zdravnik na misiji v neki državi tretjega sveta, je to verjetno spletni prevarant, ki cilja na osamljene ženske, večinoma s ciljem izvabljanja denarja od njih. Na osamljene moške pa ciljajo npr. lepotice iz Rusije, ki imajo kar prelepe lastnosti, da bi bile resnične.

Spletno prevaro ali izsiljevanje lahko prijavite na SI-CERT.

Koristne povezave:

Za še več koristnih informacij in napotkov za varno rabo spleta in zaščito pred zlorabami obiščite naslednja spletna mesta:

- Varni na spletu (opisi spletnih prevar in nasveti): <https://www.varninainternetu.si/>
- SI-CERT (prijava incidenta): <https://www.cert.si/>
- Safe.si (nasveti glede varnosti na spletu): <https://safe.si/>
- Spletno oko (prijava nezakonitih vsebin): <https://www.spletno-oko.si/>

Vir: samozalozba.si

Zanesljivo obratovanje omrežij in oskrba s toploto

PRIMOŽ MATIČIČ

Tudi v 2022 smo zagotovili zanesljivo obratovanje omrežij in oskrbo naših odjemalcev s toploto brez večjih izpadov. V prvi polovici preteklega leta je tekoče delo in njegovo organizacijo v Sektorju za oskrbo s toploto še vedno zaznamovala epidemija, ob upoštevanju ukrepov in visoki precepljenosti v sektorju, pa je delo preko celega leta potekalo tekoče in nemoteno.

Tudi lansko leto smo se intenzivno ukvarjali s problematiko puščanja in sanacijo vročevodnega omrežja. Izvajali smo sistemsko kontrolo omrežij. Tekoče se je izvajala vizualna kontrola s podrobnimi pregledi jaškov in kolektorjev. Izvedli smo termografsko snemanje celotnega vročevodnega omrežja iz zraka in sumljive točke podrobno preverili tudi z ročno IR kamero ter izvedli tlačne preizkuse. Sisteme za nadzor vlažnosti v predizoliranih cevovodih smo nadzirali z merjenjem in sledenjem referenčnih in lokacijskih vrednosti v geografskem informacijskem sistemu. Vsako intervencijo namreč spremljamo tudi v informacijskem orodju, iz katerega se generirajo poročila o intervencijah in izdela analitika z domnevnimi vzroki nastanka poškodb, kot vodilo za nadaljnje ukrepe pri odločitvah o vzdrževanju, kontroli, obnovi ali projektiranju omrežja.

Pilotno smo izvedli tudi satelitsko snemanje omrežja za detekcijo puščanja na osnovi radarske metode, o kateri smo že podrobneje pisali v predhodni številki Megavata. Rezultati so bili spodbudni, vendar zaenkrat presplošni in premalo specifični. Trenutno potekajo pogovori z izvajalcem o možnostih izboljšave metode in morebitnem nadaljnjem sodelovanju.

V letu 2022 smo locirali in odpravili poškodbe vročevodnega omrežja na 40-ih mestih, na parovodnem omrežju pa je bila interventno odpravljena ena poškodba. Puščanje, ki je bilo še v letu 2013 blizu 50 m³/h nam je v 2022 uspelo zmanjšati na 16,2 m³/h.

Pri vseh delih na omrežju Sektor za oskrbo s toploto tudi aktivno sodeluje z izvajanjem manipulacij na zapiralnih območjih, ki omogočijo izvedbo del in strokovno pomočjo, izhajajočo iz obratovalne prakse. Z organizacijskimi ukrepi pri zaustavitvah obratovanja omrežja poskrbimo, da odjemalci motnje v oskrbi zaradi kakršnih koli posegov

na omrežju čutijo minimalno. Aktivno sodelujemo tudi pri izvedbi internih tehničnih pregledov obnovljenih delov omrežja.

Tudi v 2022 se je izvajalo tekoče vzdrževanje in sistemske obnove omrežja. Največje sistemske obnove glavnega vročevoda so potekale na območju BTC (Ulica Ambrožiča Novljana - Francoska ulica), na Cesti Ljubljanskih brigad, na Rožičevi ulici, ob podhodu Ajdovščina, Pod ježami, Tržaški 25 in Komenskega ulici, na Kuhljevi cesti v Stegnah in ob kopališču Ilirija pa se bodo obnove nadaljevale še v letu 2023. Za namen zanesljive manipulacije pri zaustavitvah na zapiralnih območjih vročevodnega omrežja smo izvedli zamenjavo 18-ih kosov iztrošenih zapornih armatur, sočasno pa smo na zapiralnih območjih izvedli tudi vzdrževalna dela v jaških in toplotnih postajah z zamenjavo kratkih vezi, armatur manjših dimenzij, cevi za odzračevanje in odvodnjavanje ter obno-

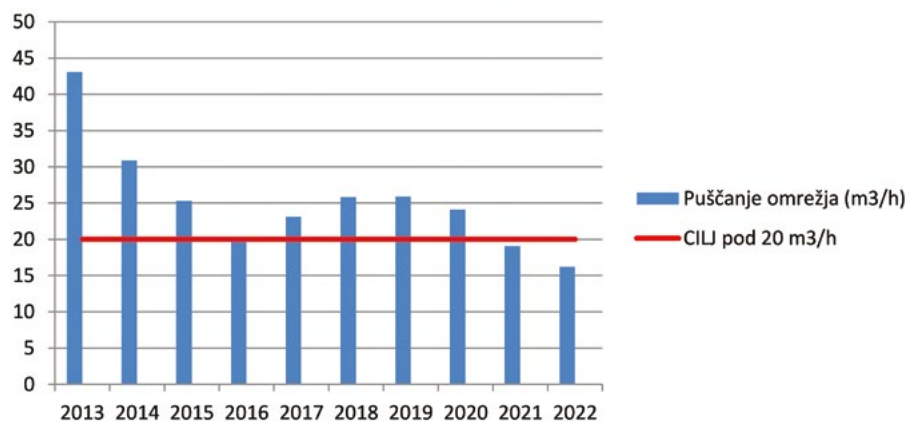
vo izolacije.

Izvajali smo kontrolo in vzdrževanje obračunskih merilnih naprav toplote na terenu s periodično menjavo 1222-ih merilnih naprav zaradi poteka roka overitve ali izredne zamenjave in dograjevali sistem za daljinski prenos podatkov toplotnih postaj v Energetiko Ljubljana. Ob koncu leta 2022 je bilo za daljinsko odčitavanje usposobljenih 3226 merilnih mest.

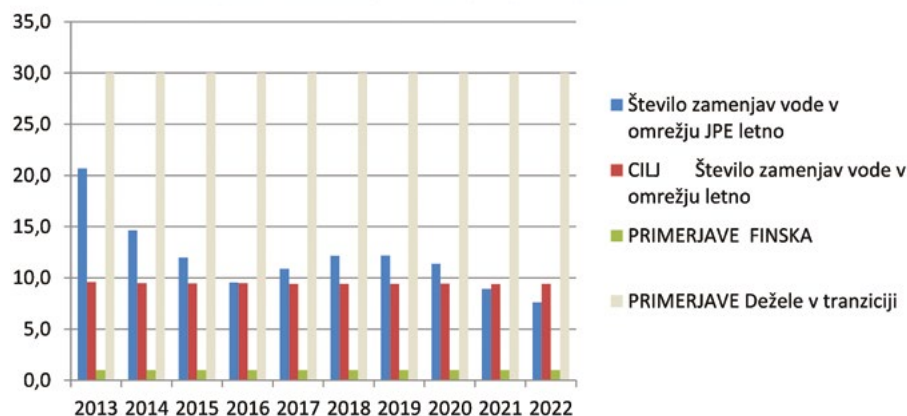
Pri 820-ih odjemalcih, s katerimi imamo sklenjene pogodbe za vzdrževanje toplotnih postaj, smo preventivno vzdrževali njihove sisteme in izvajali kontrole in nastavitve v smislu optimalnega delovanja ter po potrebi podajali predloge in izvedli remonte toplotnih postaj.

Zagotavljali smo tudi obratovanje in vzdrževanje hladilnega postrojenja v Stožicah in na Verovškovi 62. Hlajenje objektov v Stožicah je zaradi več športnih dogodkov in prire-

KPI - Puščanje vročevodnega omrežja

KPI - Puščanje vročevodnega omrežja - primerjave

Kazalniki puščanja omrežja

ditev potekalo praktično stalno od začetka junija do prvega tedna v septembru (Evropsko prvenstvo v badmintonu, pripravljalne tekme in treningi za Evropsko prvenstvo v košarki, Svetovno prvenstvo v odbojki, mednarodne in domače nogometne tekme, več kulturnih prireditev in koncertov). Potreben je bil stalni nadzor sistemov in dežurstvo, ki smo ga pokrivali s tremi usposobljenimi sodelavci, ki so te naloge opravljali poleg rednih zadolžitvev.

V Laboratoriju za toplotne števec smo v 2022 izvedli 4554 overitev merilnikov toplotne energije in vodomeroev za potrebe odjemalcev ENLJ in zunanje naročnike Sprotno smo izvajali tudi tekoče vzdrževanje in razvoj preskusnih naprav in prostorov ter aktivnosti za vzdrževanje akreditacije in imenovanja laboratorija.

MEGAVAT

Intervencija na Jamovi

Dela v kolektorju Partizanska

Prevezave na Kuhljevi

Vgradnja novih toplotnih postaj

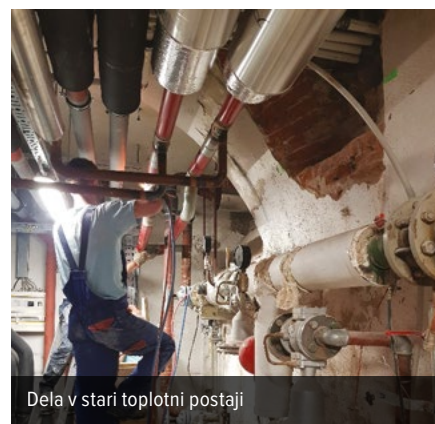
Popravlilo preklapne lopute v LTŠ

Intervencija na Gosarjevi

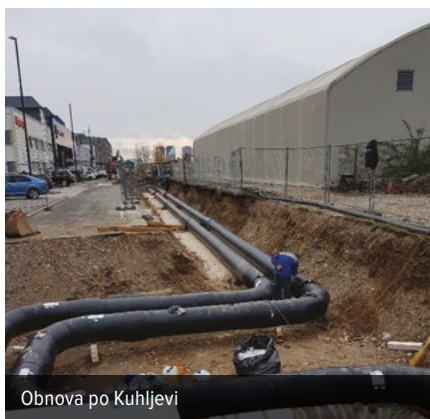
Intervencija na parovodu LEK

Dela v stari toplotni postaji

Prevezave na parnem sistemu LM

Obnova po Kuhljevi

Gradnja novega parovoda

Dež, blato in prebita glavna plinska cev

MARKO BUTALA IN IGOR BENEDIČIČ

Dne 15. decembra 2022 smo bili ob 14.24 v Sektorju za oskrbo s plinom obveščeni o intervencijski prijavi, v kateri je lastnik objekta sporočil, da je bil pri vrtanju lukenj, za pilotiranje objekta, zaznan močan vonj po plinu. Na podano prijavo se je nemudoma odzvala naša dežurna služba (intervencijska ekipa), ki je na kraju samem ugotovila, da je pri vrtanju pilotnih jam prišlo do poškodbe glavne cevi nizekotlačnega plinovoda PE110 (polietilenska cev, dimenzije 110 mm).

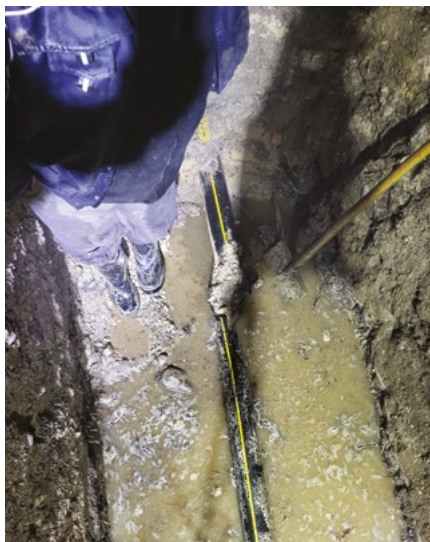
Dne 15. decembra 2022 smo bili ob 14.24 v Sektorju za oskrbo s plinom obveščeni o intervencijski prijavi, v kateri je lastnik objekta sporočil, da je bil pri vrtanju lukenj, za pilotiranje objekta, zaznan močan vonj po plinu. Na podano prijavo se je nemudoma odzvala naša dežurna služba (intervencijska ekipa), ki je na kraju samem ugotovila, da je pri vrtanju pilotnih jam prišlo do poškodbe glavne cevi nizekotlačnega plinovoda PE110 (polietilenska cev, dimenzije 110 mm).

Dežurna služba je takoj pričela z varovanjem območja in o prijavi obvestila glavnega dežurnega, ki je vpoklical dežurno monterja Službe za distribucijo plina.

Na osnovi ogleda situacije v aplikaciji GIS in dejanskih razmer na terenu, je bilo do 18.30 zaprtih 11 sekcij in odcepnih pip, s čimer se je uspelo preprečiti nadaljnje uhajanje plina. S tem je bila prekinjena dobava zemeljskega plina za kar 105 odjemnih mest. Eden od razlogov, zakaj je bilo potrebno zapirati tako veliko območje, je tudi v tem, da so odjemalci sosednjih stavb na svoja dvorišča nasuli dodaten material/zemljo in na ta način zakopali pokrove sekcij pip, ki jih v temi in dežju dežurni ekipi ni uspelo najti.

O dogodku je bil obveščen tudi pogodbeni gradbeni izvajalec, ki je na teren poslal svojo ekipo. Izkop do glavnega plinovoda ni bil mogoč z lopatami, zato je bil uporabljen manjši bager, ki pa ga je bilo potrebno najprej z avtodvigalom dvigniti čez ograjo na zelenico ob objektu, saj druge poti do lokacije izkopa niso bile mogoče.

Malo po 21. uri, ko je bila izkopana jama globoka že dobra dva metra in se je cev glavnega plinovoda ravno pokazala, je jama naenkrat zalila podtalnica. Obenem

Sanacijo poškodovane plinske cevi je oteževalo zalitje jame s podtalnico.

Situacija iz GIS-a, na kateri je prikazan del odjemalcev, ki so imeli prekinjeno dobavo zemeljskega plina zaradi zaprtja več sekcij in odcepnih pip (obarvane so rdeče).

velja omeniti, da je ves čas izvajanja intervencijskih del močno deževalo. Ni preostalo drugega kot da smo odšli po potopne črpalke in sproti izčrpavali vodo, ki je dotekala v jamo. Ko je bila voda iz jame končno odstranjena, se je pokazala vsa razsežnost poškodb, ki ne potrebuje dodatnih besed, saj je jasno vidna iz fotografij.

Dežurna ekipa za sanacijo poškodb je nekaj po 23. uri izvedla začasno prekinitev in zatesnitev plinovoda PE110 in s tem preprečila, da ni prišlo do še večjega vdora vode in blata v plinovod. Sanacija se je nadaljevala naslednji dan, vendar se je zaradi nedovoljene nadzidave objekta nad glavnim plinovodom, izvedla le prekinitev plinovoda na obeh straneh objekta. Pred ponovnim zaplinjanjem plinovodnega omrežja smo potrebovali še nekaj ur za izpihavanje in odstranjevanje vode ter blata iz plinovoda.

Z začasnim posegom smo vzpostavili ponovno oskrbo vseh strank z zemeljskim plinom, vendar je bilo s tem prekinjeno krožno napajanje plinovodnega omrežja, kar je z vidika obratovanja in vzdrževanja pomenilo manjšo zanesljivost oskrbe in ob morebitni ponovni poškodbi plinovoda tudi prekinitev dobave na večjem območju. Dokončno rešitev glede popravila oziroma prestavitve plinovoda pa bodo podali v Sektorju za investicije in razvoj.

Epilog: zaradi nepazljivosti in nestrokovnosti tretje osebe je bilo 105 odjemnih mest 19 ur brez plina.

Poškodba plinovoda se je zgodila pri pilotiranju temeljev za objekt na območju Galjevice. Lastnik (investitor) ni želel posredovati informacij o izvajalcu gradbenih del, le-ta pa je pred prihodom naše dežurne ekipe (intervencije) zapustil mesto dogodka. Izvajalec ni imel izvedene zakoličbe obstoječih vodov ali naročen nadzor nad deli s strani Energetike Ljubljana. Prav tako je prizidek objekta zgrajen na trasi glavnega plinovoda brez soglasja Energetike Ljubljana.

Zaradi odpravljanja posledic poškodbe je bila za devetnajst ur prekinjena oskrba z

zemeljskim plinom za 105 odjemnih mest. V času do zaprtja vseh sekcijskih in odcepnih pip pa je prišlo do uhajanja cca 630 m³ zemeljskega plina v ozračje.

MEGA

»Pa kje mi to živimo ...«

Zeleni prehod: problem, izziv ali priložnost?

IRENA DEBELJAK

EU ima v okviru zelenega prehoda zelo ambiciozne cilje. Vse njene države članice so do leta 2016 podpisale in ratificirale Pariški sporazum in so trdno zavezane njegovemu izvajanju. V skladu s to zavezo so se države članice EU dogovorile, da bodo skušale doseči, da bi EU do leta 2050 postala prvo podnebno nevtravno gospodarstvo in prva podnebno nevtralna družba. EU je v skladu s sporazumom pred koncem leta 2020 predložila dolgoročno strategijo za zmanjšanje emisij in posodobljene podnebne načrte, v katerih se je zavezala, da bo do leta 2030 emisije zmanjšala za vsaj 55 % glede na ravni iz leta 1990.

Uvajanje temeljnih korakov v trajnostnem potovanju po ratifikaciji zadevnega sporazuma predstavlja tudi uresničevanje 17 ciljev trajnostnega razvoja Agende 2030, ki je povečal pozornost na temo in resnične ukrepe organizacije in skupnosti za doseg te ciljev.

Evropska unija je od leta 2020 z namenom hitrega zelenega prehoda gospodarstva v EU sprožila plaz objav različnih direktiv in uredb.

Zeleno gospodarstvo predstavljajo podjetja, ki s trajnostno naravnanim poslovanjem bistveno prispevajo k šestim ključnim ciljem varstva okolja, zmanjševanju družbene neenakosti in povečanju zaupanja v trg.

Naložbe v trajnostne dejavnosti

Za najemnike kreditov je na primer ključna Uredba o razkritju trajnostnega financiranja (Sustainable Finance Disclosure Regulation – SFDR) sprejeta v decembru 2019, ki ureja način razkritja informacij o trajnostnosti končnim vlagateljem in upravljalcem kapitala ter drugim zainteresiranim deležnikom. Skladno s to zadevno Uredbo se na zakonit način pridobivajo informacije od družb, v katere se vlagajo.

Trajnostne dejavnosti

V juniju 2020 je bila sprejeta Uredba o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb (v nadaljevanju Taksonomija). Upoštevala je Pogodbo o delovanju EU, ki

temelji na uravnoteženi gospodarski rasti ter visoki stopnji varstva in izboljševanja kakovosti okolja, Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030 ter Pariški sporazum.

Najprej je bila vzpostavljena klasifikacija na ravni EU, da se pojasni, katere dejavnosti se štejejo za »zelen« ali »trajnostne«, najprej v povezavi z blažitvijo podnebnih sprememb. V nadaljevanju so bila opredeljena tehnična merila - harmonizirana na nivoju EU, na osnovi katerih se gospodarska dejavnost šteje kot okoljsko trajnostna. Cilj je usmerjanje naložb v trajnostne dejavnosti in preprečevanje zelenega zavajanja (angl. greenwashing).

Med dejavnosti, ki so usklajene s taksonomijo, sodi tudi naš sistem daljinskega ogrevanja.

EU Komisija je v letu 2022 izdala tudi delegirano Uredbo o spremembi uredbe glede gospodarskih dejavnosti v nekaterih energetskih sektorjih, kjer je zapisano, da imajo v času zelenega prehoda, naložbe v dejavnosti, povezane z jedrsko energijo in plinom, pomembno vlogo, torej so zajete v t.i. taksonomijo EU. Naložbe morajo dosežati tehnična merila, kjer veljajo posebni pogoji in zahteve glede preglednosti, da se lahko vključijo na seznam okoljsko traj-

Kazalniki ciljev trajnostnega razvoja - Agenda za trajnostni razvoj je podala 17 univerzalnih ciljev za vse države sveta, ki združuje tri stebre trajnostnega razvoja: okoljski, socialni in upravljalni (ekonomski) vidik ter 169 podciljev.

nostnih gospodarskih dejavnosti. Tudi za našo PPE-TOL se pripravljajo izračuni, s ciljem, da pripravimo dokazila, da dosega tehnična merila za dejavnost: Proizvodnja toplote/hladu iz fosilnih plinastih goriv v učinkovitem sistemu daljinskega ogrevanja in hlajenja.

Poročanje o trajnosti - nefinančno poročilo

Naslednja Direktiva, ki je ključna za naše podjetje, je Direktiva glede poročanja podjetij o trajnostnosti (Corporate Sustainable Reporting Directive- CSRD), ki spreminja obstoječe zahteve glede poročanja. Direktiva je bila v uradnem listu objavljena v decembru 2022, v veljavo pa je stopila 5. januarja 2023. Države članice jo morajo prenesti v svojo zakonodajo v 18 mesecih. Tako bomo za leto 2023 še poročali skladno s sedaj veljavno Direktivo o nefinančnem poročanju (Non- Financial Reporting Directive- NFRD), ki je v pravni red RS prenesena s 70 c. členom Zakona o gospodarskih družbah. Poročanje skladno z Direktivo CSRD je za poslovna leta, ki se začnejo 1. januarja 2024 ali pozneje. Zavezanke za poročanje za leto 2024 so družbe z več kot 500 zaposlenimi in podjetja, ki izpolnjujejo najmanj dva od naslednjih treh kriterijev: 250 zaposlenih oz. več kot 40 mio EUR

prihodka oz. več kot 20 mio EUR bilančne vsote, podjetja, katerih delnice kotirajo na borzi in v katerih je več kot 10 zaposlenih in imajo 20 mio EUR prihodkov, ter mednarodna in ne EU podjetja, ki imajo več kot 150 mio EUR letnega prihodka v EU in imajo vsaj eno hčerinsko družbo ali podružnico v EU.

Zahteve iz Direktive spreminjajo obstoječe zahteve glede poročanja, z namenom, da organizacije zainteresiranim deležnikom poročajo, kako se spoprijemajo s problematiko trajnostnega razvoja.

Nova pravila bodo ustvarila nadzoren pregled in hiter dostop do zahtevanih podatkov. Poslovno poročilo bo zajemalo informacije o politikah podjetja k zagotavljanju trajnosti poslovanja, vplivov na strategijo delovanja podjetja in pozitivnih vplivih na okolje. Poleg tega naj bi podjetja postala odgovornejša za svoje vplive na ljudi in okolje, s čimer se bi okrepilo zaupanje med njimi in družbo.

Podjetja, za katere velja CSRD, bodo morala poročati v skladu z evropskimi standardi poročanja o trajnosti (ESRS). Osnutek standardov je razvila European Financial Reporting Advisory Group –EFRAG.

Osnutki standardov so že objavljeni (november 2022), komisija naj bi prvi sklop standardov, ki bodo prilagojeni politikam EU in hkrati prispevali k mednarodnim po-

budam za standardizacijo, sprejela do sredine leta 2023.

Direktiva ne prinaša spremembe samo družbam, zavezanim za poročanje, ampak tudi revizorjem, ki bodo revidirali podatke v trajnostnem poročilu ter podali zagotovila v zvezi s trajnostnim poročanjem.

Poročanje je zelo zahtevno, obsežno, zajema dejansko vse dejavnosti družbe in procese, na osnovi katerih se dejavnosti izvajajo. Družba se je zato odločila, da bo imela »generalko« že za pripravo Poročila za leto 2023. Poročanje za leto 2024, ki bo po zakonodaji že obvezno, bo tako zgrajeno na vajah in usklajevanju v letu 2023. Neizbežno dejstvo je, da čas drvi, kar je več kot opravičljiv razlog, da generalke ne moremo predstavljati na prihodnje leto. Da bo delo velikega števila vpletenih kolegov v pripravi poročila čim bolj usklajeno in seveda, da bomo vsi sodelujoči imeli ob sebi nekoga, ki nas bo priganjal, je na ravni družbe določena tudi oseba, in sicer Diana Zupan, ki nam bo diktirala že tako prehitro tempo. Poskrbela bo, da bomo v kratkih časovnih rokih, ki so na voljo, izdelali poročilo, ki bo zadovoljilo nas, predvsem pa vse naše deležnike.

MEGA

ESRS standardi za trajnostno poročanje

■ SLUŽBENI INTERVJU

Samo Kosec

»Skupni cilj ekipe je nemoteno obratovanje.«

POGOVARJALA SEM SE RECHELLE NARAT

Kar težko si je predstavljati, koliko služb in oseb stoji za tem, da naša proizvodnja nemoteno deluje, pa naj bo to na Toplarniški ali pa na Verovškovi ulici. Da ne omenjamo na tem mestu tudi tega, da so službe organizirane tako, da je delo neprekinjeno 24/7, vseh 365 dni na leto ... Zimska sezona se sicer počasi poslavlja, a brez teh sodelavcev bi nas vse v Ljubljani pošteno zeblo, kar priznamo.

Tudi v Službi za obratovanje toplotarne Šiška (v nadaljevanju TOŠ) je poseben režim dela pozimi. A nihče se ne pritožuje, nikoli. To, da je njihovo življenje podrejeno potrebam ogrevanja v Ljubljani, sprejmemo v celoti. In se ekipno trudijo, da vse deluje kot mora – pa ne samo tehnika, pač pa tudi odnos v ekipi.

Od blizu smo o tem in o delu Službe za obratovanje TOŠ pogledali skozi oči izmenovodje Sama Kosca. Povedal nam je marsikaj o poslanstvu njihove službe, nekaj malega pa tudi o sebi...

Si vodja izmene v TOŠ, tako piše npr. v imeniku Energetike. Kaj to pomeni?

Sem vodja izmene v službi obratovanja TOŠ. Skrbim za koordinacijo nemotenih procesov obratovanja naprav v sami proizvodnji. Sem vezni člen med dispečerjem in kotlovnicco.

Koliko sodelavcev je v posamezni izmeni, kako imate turnuse? Kdo določi urnik, predvsem me zanima, kako se razporedite med prazniki, vikendi, kako za božič, novo leto, saj vaša služba dela 24 ur... Kako je, če so bolniške?

V času zimske sezone, ko je potreba po obratovanju večja, so posadke običajno v polnem številu. Poleti, ko je manjša potreba po obratovanju vročevodnih kotlov, sta v izmeni navadno predvidena dva upravljalca naprav.

V času zimske sezone pa smo razporejeni drugače in imamo 12 urni delovnik, se pravi sledijo turnusi: dnevna, nočna in potem 48 ur počitka - ne glede na vikend ali praznik.

V času poletne sezone delamo običajni 8-urni delovnik od ponedeljka do petka.

V primeru bolniških odsotnosti vodja izmene po potrebi opravlja tudi delo upravljalca naprav (turbinski strojnik).

Vem, da ste zelo povezani med seboj. Se to zgodi spontano ali pri ustvarjanju takšne klime prispeva vsak sodelavec?

Glede na to, da smo skupaj s sodelavci po 12 ur, smo si blizu kot družinski člani, v dobrem in slabem; vsak je unikaten, a isti cilj in skupni cilj ekipe je nemoteno obratovanje in zato si med seboj pomagamo in se pogovarjamo.

Predispozicija za to pa je pozitivna energija v ekipi, za katero pa se je treba najbolj potruditi.

Samo, poznam te že več kot 20 let pravzaprav. Se je veliko spremenilo v tem času, kar se dela tiče?

Kar se samega obratovanja tiče, se je tehnologija v zadnjih 10 letih modernizirala; sedaj se je večino naprav avtomatiziralo, digitaliziralo. Več je podatkov, zato je zahtevnost dela na višjem nivoju, obratovanje je energetsko bolj učinkovito, racionalna raba energije je vsako leto še bolj pomembna. In tudi potrebe in zahteve odjemalcev so večje.

Če ni preosebno, bi se morda dotaknila tudi tvoje dobrovoljnosti. Vedno si prijažen, pozoren, prisrčen. Pa vem, da ti ni bilo vedno enostavno ali lahko v življenju ... Ali si sploh kdaj strog in zopr - in če da, kdaj?

Kar se same dobrovoljnosti tiče: v življenju skušam gledati na stvari in probleme s pozitivne strani - ne iskati težav, temveč rešitve. Držim se pravila recipročnosti in verjamem, da se dobro z dobrim vrača. Kadar se zgrne name vse, se obesi tudi negativna energija, jaz pa sem zraven še brez idej in rešitev ... ja, potem se zgodi, da sem tudi nezadovoljen. A to na srečo hitro mine in spet sem na starih tirih. Z dobro voljo se več doseže.

Ne morem mimo tega, da si se soočil z boleznijo, tudi to obdobje si pokazal izjemno potrpežljivost. V vsakem izizzvu je tudi priložnost za nova spoznanja o sebi. Kaj si ti spoznal?

Vedno sem mislil, da sem nedotakljiv, a z boleznijo sem spoznal, kako smo minljivi ... Ko se to zgodi, kar naenkrat ves balast odpade, pomembna je samo borba za preživetje. V času bolezni sem potreboval svoj mir, zato sem se velikokrat umaknil na družinsko kmetijo v Podčetrtek, kjer sem se zaposlil in neznansko užival. Tja me pot odpelje velikokrat tudi sedaj, kjer rad kaj postorim in ob tem uživam.

V življenju imam ciljev vsaj še za sto let,

Samo Kosec je vodja izmene v službi obratovanja TOŠ, ki rad vidi, da je delo v službi, kot tudi doma, dobro opravljeno. Ni se ustrašil niti prenove domačije svojega deda, kjer je nastala fotografija.

kar pomeni, da bom še dolgo in srečno živel.

Je še kaj takega, za kar se ti zdi, da še ne vemo o vaši službi, pa bi morda kot vaši sodelavci morali?

V obratovanju TOŠ imamo štiri področja dela: strojnik priprave vode, strojnik črpalnih naprav, kotlovski strojnik, turbinski strojnik. Za vsa področja se interno usposabljam po programu. Vodja obratovanja TOŠ določi mentorja. Sprotno se vodi dnevnik usposabljanja. Po zaključku usposabljanja za določeno področje dela sledi interni izpit, s katerim se preveri znanje posameznega kandidata. Ko kandidat uspešno opravi preverjanje znanja, se ga nato prijavi na izpit na zvezo energetikov. Po uspešno opravljenem izpitu na zvezi energetikov lahko samostojno opravlja delo za določeno področje dela.

Ali mi lahko daš recept za tvojo vedrino? Kaj je tvoj moto v življenju?

Recept za vedrino ... Vedrino najdem v delu. Sem človek dejanj in rezultatov, zato sem vesel, ko je konec dneva nekaj konkretnega narejeno ali kot se reče: nekaj za v roke prijeti.

■ ČLEN V VERIGI

Klemen Breskvar

»Vedno poskušam ostati pozitiven in iskati rešitev, ki je ustrezna.«

POGOVARJALA SEM SE RECHELLE NARAT

Kako lepo mora biti našim uporabnikom, če se pri njih oglasi naš sodelavec Klemen Breskvar. Člen v verigi Sektorja oskrbe s plinom je postal šele lani, a zaradi dinamične narave njegovega dela, si je na terenu nabral že veliko izkušenj. Iskren, celo prisrčen v komunikaciji, vedno vedro in prijazno pozdravi, je zavzet za delo, spoštuje svoje sodelavce in stranke, ceni svojega vodjo in njegove izkušnje, zaveda se odgovornosti svojega dela. Je pomemben člen v verigi, saj predstavlja ogledalo družbe kot predstavnik specifične, zelo zanimive, pa vedno skrivnostne in svojstvene plinske dejavnosti. Tega ne zna vsak, zahtevana so posebna znanja; poleg strokovnega znanja pa je treba znati tudi pristopiti do stranke z občutkom.

Klemen se zelo dobro počuti v svoji sredini in je hvaležen, da so mu bili od začetka sodelavci vedno pripravljeni pomagati in svetovati. Pravi, da prav to sodelovanje med zaposlenimi pripomore k sproščenemu vzdušju, ki je temelj za uspešno opravljanje dela. Dodatno motivacijo in občutek enakovrednosti dobi zaradi odnosa vodje službe za notranje napeljave, Janeza Grudna, pri katerem ceni pripravljenost za delitev izkušenj in nasvetov, če jih potrebuje. In povedal je še več o svojem delu.

Klemen, kako to, da si se odločil za delo na plinskem področju? Tega nisi prej počel, kajne? Te je k temu spodbudilo razpisano delovno mesto ali kaj drugega?

Pred pričetkom dela na področju plinskih napeljav sem se ukvarjal s prezračevanjem. Prezračevanje pri uporabi plinskih trošil npr. v kuhinji je za zagotovitev ustreznega in varnega delovnega okolja velikega pomena, zaradi česar se področji prezračevanja in plina tesno povezuje. Tu sem spoznal določene varnostne in regulacijske armature za plin. Kljub temu pa je bilo po prihodu v plinarno delo na področju plinskih napeljav zame popolnoma novo in neraziskano področje.

Ob iskanju nove službe sem se za delo na mestu Tehnologa za distribucijsko omrežje odločil na podlagi razpisa, ki me je zaradi dinamičnosti dela pritegnil. Po končanem prvem razgovoru pa sem dobil tudi občutek, da gre za firmo, kjer so dobri odnosi med sodelavci.

Kaj je glavni namen vaše službe in kakšne so konkretno tvoje naloge, obveznosti?

V Službi za notranje napeljave se ukvarjamo s priklopi in odklopi odjemnih mest zemeljskega plina. Skrbimo, da so nove plinske napeljave izvedene po sprejetih tehničnih zahtevah Energetike Ljubljana kot operaterja distribucijskega sistema (v nadaljevanju: ODS) in standardih. Le ustrezno izvedene in vzdrževane plinske napeljave so primerne za varno in odgovorno uporabo zemeljskega plina.

Poleg primarnih storitev ODS se ukvarjamo tudi s širšo storitveno dejavnostjo, ki obsega različna dela na plinskih napeljavah.

Moje naloge so vodenje raporta in obračunavanje nalogov. Zadolžen sem tudi za naročanje orodja in materiala za potrebe izvajanja storitev. Poleg tega velik del obsega tudi delo na terenu, kjer nudimo tehnično svetovanje pri izvedbi novih plinskih napeljav in svetovanja za izvedbo sanacij, npr. po ugotovljeni netesni plinski napeljavi. Zaradi široke palete obveznosti se za nasvet še vedno obrnem na izkušene sodelavce.

Zelo si pohvalil Janeza Grudna, tvojega vodjo, ker je vedno pripravljen pomagati in deliti svoje izkušnje, tudi v zadnji reviji Urban, kjer sta se predstavila sodelavcem MOL. Kako pa bi kot sodelavca opisal sebe?

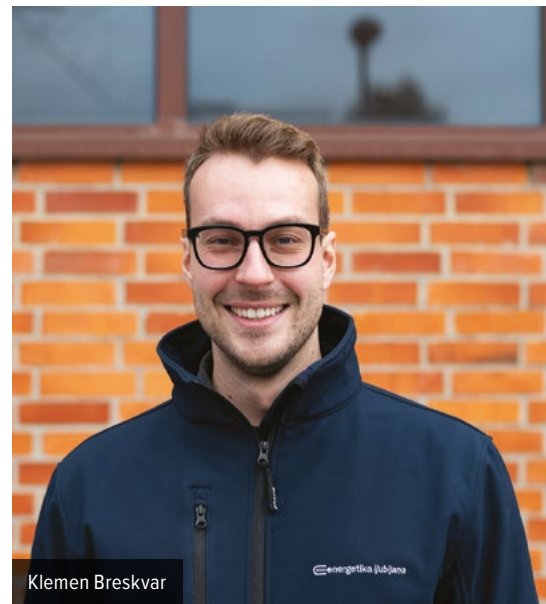
Sebe bi težko opisal, saj te vsak sodelavec dojame drugače. Nihče ni popoln; verjamem pa, da se z vztrajnostjo in dobrim delom da doseči veliko. Vedno poskušam ostati pozitiven in iskati rešitev, ki je ustrezna.

V vseh branžah je opaziti, da so stranke vedno bolj zahtevne, včasih kar pretiravajo pri tem. Kakšen profil ima stranka vaše službe: zakaj vas potrebuje in kako pomagate?

Ja, res je, delo s strankami je (čedalje bolj) zahtevno, vendar smo tu zaradi njih. Na nas se obračajo tako splošni uporabniki zemeljskega plina kot izvajalci plinskih napeljav. Z odlično ekipo vodje, referentov in monterjev uspemo najti rešitev za večino vprašanj. Večje težave nastanejo, ko nas pred pričetkom del ne obvestijo oz. izvajajo spremembe na plinski napeljavi brez naše vednosti, kar lahko privede do večje nevarnosti pri uporabi plina.

Zagotovo imaš s terena že kakšno zanimivo anekdoto. Bi jo lahko delil z nami?

V slabem letu od prihoda v firmo se mi je pripetilo že kar nekaj različnih in zanimivih zgodb, tako na terenu kot v pisarni. Pred-

Klemen Breskvar

vsem sem presenečen nad odjemalci, ki nas vedno z zaupanjem sprejmejo, kar je rezultat dobrega dela celotnega kolektiva Energetike Ljubljana.

Kako na vaše delo vpliva »plinska situacija« - ali vas ljudje več sprašujejo, vas bolj sekirajo?

Ja, pri ljudeh ostaja negotovost, zaradi česar se ljudje na nas obračajo z različnimi vprašanji. Nekateri se iz negotovosti odločajo za uporabo drugih energentov in tehnologij za ogrevanje in kuho. Kljub temu pa menim, da zemeljski plin ostaja zanimiv in konkurenčen energent tudi v prihodnosti.

Kakšne cilje imate v prihodnosti v vaši službi? In kakšne načrte imaš ti osebno?

Cilj je še naprej uspešno svetovati izvajalcem plinskih napeljav in reševati probleme uporabnikov zemeljskega plina. Zagotoviti varno dobavo plina in s tem nadaljevati dobro delo predhodnikov, ki so si pridobili zaupanje uporabnikov in postavili trdne temelje.

Imaš morda kakšen zanimiv hobi, s čim se zabavaš v prostem času? Lahko poveš tudi s kom, če želiš deliti ... (smeh)

Za hobije mi ne preostane dosti časa, saj se v popoldanskem času že vrsto let ukvarjam z učenjem plavanja, občasno se med vikendi lotim tudi monterjskih del. V preostanku časa se rad ukvarjam s športom, najraje pa čas izkoristim za preživljanje v družbi bližnjih, na sprehodu ali pri kavici.

■ ENERGETIKA.SMART

Gregor Golja

»Enostavno ne morem biti pri miru«

POGOVARJALA SEM SE MAŠA ŠTANGL

Če bi Gregorja Golja zdaj prvič srečali, bi verjetno, tako kot jaz, najprej pomislili na to, da je nemara kak državni uradnik. Vedno ima namreč kakšno mapo pod roko in hiti na kak delovni sestanek. Deluje nekako mirno nemiren. Morda zato, ker se pod njegovo »pisarniško« umirjeno preobleko skriva športnik. Gregor je namreč velik ljubitelj kolesarjenja in pohodništva, je pa tudi gorski tekač in predvsem tekač – maratonec. Zato vam ga tokrat predstavljamo brez map in brez obleke – no, tiste, pisarniške seveda ...

Gregor, od kod tvoja ljubezen do športa in kako bi discipline razdelil od manj do najljubše?

Mislím, da ne gojim kakšne posebne ljubezni do športa, gojim pa ljubezen do gibanja, predvsem v naravi. Pa še to ni ljubezen, pač pa potreba. Enostavno ne morem biti pri miru!

Kaj vse si že prekolesaril, prehodil in pretekel?

Z ženo sva v preteklih poletjih v Avstriji prekolesarila Dravsko in Mursko kolesarsko pot. Krasen dopust! Priporočam! Drugače pa se s kolesom predvsem poleti, ko je za tek prevroče, odpravljam na nekajurne izlete okoli Domžal. Je pa tek moja najljubša in najpogostejša oblika rekreacije, v kateri mi je doslej maraton predstavljal izziv in motivacijo. Prvi maraton, ki sem ga v Ljubljani pretekel pred desetimi leti, je bil res posebno doživetje. Skupaj sem jih doslej pretekel 15, in vsak od njih je zgodba zase.

Nam lahko predstaviš najljubše destinacije in zakaj so ti tako ljube?

Za trening teka in sprostitve najraje izberem kar dobro poznane terene ob Kamniški Bistrici, saj se med tekom na teh dobro poznanih terenih lahko bolj sprostim in posvetim svojim lastnim mislim. Med tekom se mi pogosto tudi utrne kakšna ideja ali pokaže rešitev kakšne težave, saj so možgani bolje prekravljeni in oskrbljeni s kisikom. Za hoje v hribe pa izbiram različne destinacije, od sredogorja do visokogorja. Le preveč zahtevnim turam se raje izognem, saj nimam niti ustreznega plezalnega znanja niti opreme. Tudi tik pod vrhom sem se že obrnil, ker sem ocenil, da bi lahko bilo nadaljevanje preveč nevarno.

Si ali bi katero od njih ponovil?

Rekreativna os ob Kamniški Bistrici je moj reden teren vadbe, tako teka kot sprehodov. Pri hribih oziroma gorah pa se občasno tudi vračam na iste vrhove, bodisi po isti ali drugi poti.

Rad tečeš predvsem na dolge proge. Tečeš samo po ravnem ali tudi v hrib?

Za dobro pripravljenost je potrebno kombinirati tako tek po ravnem kot v hrib. Zato občasno izberem tudi kakšno pot po gričih okoli Domžal. Nekajkrat sem se udeležil tudi tekem gorskega teka in ugotovil, da je to povsem svoja disciplina, ki zahteva drugačen tip vadbe in priprav.

Nekateri pravijo, da tisti, ki radi dolgo tečejo, bežijo stran od sebe ali nečesa ... Kaj pa ti meniš?

S tem se ne strinjam! Tisti, ki dolgo tečejo, iščejo sami sebe in želijo bolje spoznati lastne omejitve ter jih rešiti. Če želiš pri maratonu pobegniti pred sabo, se v tekaškem žargonu

Utrinek z maratona v Atenah leta 2018

kaj kmalu zaletiš v zid. Na nekaj maratonih sem že videl take primere, ko so se ljudje dobesedno zrušili in so jih morali odpeljati z reševalnimi vozili.

Si se že kdaj resneje poškodoval in kako si okrevaj?

Pred leti sem si poškodoval ahilovo tetivo, kasneje pa pri smučanju še meniskus. Ahilovo tetivo sem uspešno saniral s počitkom, ustreznimi vajami za moč in masažami. Za sanacijo meniskusa pa sem moral kar 'pod nož'. Operaciji je sledila rehabilitacija s fizioterapijo in vajami za krepitev mišic. Po nekaj mesecih sem že lahko pričel s tekom.

Kater tvoj športni dosežek je bil najtežje dosegljiv in na katerega si najbolj ponosen?

Najtežje dosegljiv je bil pred leti maraton v Bovcu. Trasa maratona je zelo razgibana, bilo je pa tudi zelo vroče in soparno. Ponosen pa sem tudi na maraton v Carigradu, ki mi ga je uspelo preteči slabo leto po operaciji meniskusa.

Ali je v planu že kakšen nov športni podvig ali cilj?

Kakšnih posebnih ciljev za letos nimam. Tečem predvsem za sprostitve in ohranjanje dobre telesne pripravljenosti, udeležba na kakšni rekreativni prireditvi predstavlja le dodaten izziv ali nagrado za treninge.

MEGAT

Ob Kriškem jezeru

■ GOSTUJOČI ČLEN V VERIGI

Beti Golobočnik, Sektor za informatiko, JHL

»Čutim, da sem tudi povezovalni člen med sodelavci«

POGOVARJALA SEM SE DORIS KUKOVIČIČ

Lepo je povezati obraz z glasom in črkami z ekrana. V tokratni rubriki Gostujoči člen v verigi namreč predstavljamo Beti Golobočnik. Z Beti nas namreč večina komunicira zgolj po elektronski pošti ali po telefonu. Prihaja iz Sektorja za informatiko na Javnem Holdingu Ljubljana, kjer je od leta 2013 zaposlena kot strokovni sodelavec na področju nabave računalniške in programske opreme. Poleg tega so ji bile dodeljene tudi številne druge naloge, ki pa se dotikajo same organizacije dela znotraj IT sektorja. Njeni karierni začetki v skupini javnih podjetij sicer segajo že v leto 2003, ko se je kot referent zaposlila v finančno računovodskem sektorju v družbi Parkirišča javno podjetje, kasneje, s pripojitvijo podjetja Javnemu podjetju Ljubljanska parkirišča in tržnice, pa je prevzela področje nabave.

Beti, vaše delo v okviru Sektorja za informatiko je večplastno. Praktično ste povsod zraven, na tak ali drug način. Kako bi se nam lahko v parih stavkih predstavili?

Poklicna pot me je do danes vodila čez različna poslovna področja, ki so me oblikovala do te mere, da lahko rečem, da sem vsestranska. Svoje znanje rada prenašam na sodelavce, še v večje zadovoljstvo pa mi je, če lahko s svojimi rešitvami komu olajšam delo. Včasih še sama sebe presenetim, koliko podatkov imam v glavi. Veliko mi pomeni okolje, v katerem delam in odnosi s sodelavci, s katerimi sodelujem. Dobri odnosi mi veliko pomenijo.

Kljub temu, da delate z računalniki in računalniško opremo, pa vam telefon praktično ves čas gori. Imate več klicev ali več mailov?

Vsekakor več mailov, čeprav tudi telefonskih klicev ni malo. Odvisno od vsebine dela. Z zunanjim izvajalci najraje komuniciram preko mailov, s sodelavci preko telefona. Osebni kontakt s sodelavci mi je ljubši, ker je manj uraden in tako tudi lažje spoznaš sogovornika na drugi strani žice. Poleg tega je marsikatera razlaga bolj razumljiva povedana kot napisana.

Za kakšno pomoč vas največkrat potrebujemo? Kako nam pomagata?

Uh ... glede na vprašanja, s katerimi

se sodelavci obračajo name, se večkrat sprašujem, v kakšni vlogi sem, ali kot nabavnik ali kot pomoč uporabnikom pri težavah z računalnikom ali kot referent v računovodstvu. Vsekakor se vprašanja največkrat navezujejo na sklenjene pogodbe vezane na IT ali pa na računalniško opremo, in sicer v zvezi z zamenjavo oz. posodobitvijo le te. Ker veliko sodelujem z nabavnimi službami po ostalih javnih podjetjih, se njihova vprašanja navezujejo predvsem na sam postopek nabave in vso potrebno dokumentacijo, ki jo pripravim, da se nabava realizira.

Vam gremo kdaj tudi na živce? Tudi jaz sem kdaj na vaši »vroči liniji« ... Lahko mirno in po pravici poveste (smeh) ...

Na živce ... niti malo. Vsi, s katerimi sodelujem, sodelujemo odlično. Žal mi je samo, da pri nekaterih, s katerimi sodelujem že kar nekaj časa, ni obraza, le glas po telefonu.

Pri kakšnih projektih sicer najraje sodelujete? Kje se počutite najbolj koristno?

Najraje sodelujem pri projektih, kjer se združuje znanje skupine, torej timsko delo. V projekt, ki v meni vzbudi zanimanje in željo po novem izzivu in pridobivanju znanja, vložim vso energijo in svoje znanje. Zadovoljstvo mi prinesejo uporabniki s povratno informacijo, da je delo opravljeno dobro. Najbolj koristno se počutim, ko mi sodelavka/sodelavec reče »kličem te zato, ker vem, da boš ti to sigurno vedela in mi rešila problem«. Priznam, takrat sem še nase ponosna.

Kje vidite največje izzive pri svojem delu in zakaj?

Največji izziv so mi sodelavci. Kako pristopiti do njih, jih vključiti v proces dela, da sodelujejo, se odzivajo in da se počutijo pomembni v verigi delovnega procesa. Ne želim, da se ustrašijo novih nalog in v njih vidijo samo dodatno delo, ampak jim to približati kot nov izziv in pridobljeno novo znanje. Nekako se čutim v našem sektorju, da je moja vloga biti tudi povezovalni člen med sodelavci, saj se večino ma z vprašanji obračajo name.

Kakšno bi bilo vaše sanjsko delo?

Imeti kavarno oz. slaščičarno, ker rada razvijam ljudi s slaščicami.

Beti Golobočnik

Se tudi v prostem času na kakšen način posvečate informatiki ali najraje ugasnete vse ekrane?

Vse manj. V domačem okolju računalnik prižgem le, če je nujno potrebno. Od kar živimo v hiši, v prostem času, dajem prednost urejanju okolice in vrta.

MEGAT

SVET DELAVCEV

Prazen »balkanski« bazen ter ponovno propadanje bank

BOŠTJAN KOCIJAN, PREDSEDNIK SVETA DELAVCEV

Ponovno nam na vrata trka pomlad, meni eden najlepših letnih časov. Svoje čare je pretekla tri leta sicer (pre)dobro skrivala ovita v bojazen epidemije, končanje ene nočne more pa je takoj zamenjala druga – vojna v Ukrajini in draginja energentov ter posledično dražje življenje nasploh.

Če se cene energentov počasi nekako umirjajo (zemeljski plin je cenovno nekje na nivoju konca poletja 2020, po cenovnih rekordih se je pričela nižati tudi cena premoga), pa ponovno skrb vzbujajo propadi več bank v Ameriki, ki nas lahko spominjajo in opominjajo na neko temno obdobje še ne tako davne preteklosti (svetovna kriza 2008). V krizi se je znašla tudi druga največja švicarska banka (Credit Suisse), ki je najprej napovedala, da si bo izposodila 50 milijard švicarskih frankov pri švicarski nacionalni banki, kasneje se je pojavila informacija, da naj bi jo odkupila največja švicarska banka UBS za tri milijarde švicarskih frankov. Sicer so banke same po sebi zanimivi primerek, ki lepo kaže nrv kapitalistično ne-empatične družbe. Medtem, ko se v obdobju debelih krav zagovarja prosti trg kot edino zveličaven in svet ter se megalomanski dobički delijo zgolj med najbolj in edino »zaslužne« za uspešno poslovanje, se v času kriz in izgub, ki jih zakrivajo ti isti »zaslužni« pričakuje ter zahteva finančna pomoč, ki gre iz žepov navadnih državljanov tudi tistih, ki v času najbolj rejenih krav živijo na robu revščine. Lep primer take banke je (bila) tudi nekoč naša NLB. Te logike sicer ne bom nikoli razumel, je pa postalo to gotovo dejstvo, ki se periodično in na žalost čedalje pogosteje ponavlja.

Na drugi strani pa se tako v slovenski družbi kot celotni EU in širše čedalje bolj čuti pomanjkanje delovne sile, o čemer sem že pisal. Čeprav so nekateri še nekaj mesecev nazaj vehementno napovedovali, da bi naj

že spomladi ljudje ponovno v vrstah čakali na kakršnokoli delo, temu (na srečo) ni tako. Še več – zadnji strokovni članki pišejo o tem, da se je »balkanski« bazen izpraznil in da bo tudi Slovenija primorana iskati delovno silo od drugod. Sicer se lahko strinjam z vsemi, ki pravijo, da so kadrovske težave posledica spremenjenih okoliščin na trgu dela, se je pa treba zavedati, da se bodo morale družbe prilagoditi novonastalim razmeram in ne obratno – čakati in računati na to, da se bo trg dela prilagodil potrebam družb. Tem spremembam na trgu dela pa se nekateri delodajalci prilagajajo hitreje, drugi počasneje, tretji pa še vedno tiščijo glavo v pesek.

Lansko leto smo zaključili pozitivno, čeprav smo tekom leta večkrat s strahom ugrabili kako visoke bodo na koncu rdeče številke. Pogled na letošnji poslovni načrt pa nas na prvi pogled z lahkoto navduši, še posebej ob pogledu na planirani končni poslovni rezultat. Je pa le-ta močno odvisen od toliko različnih dejavnikov, da lahko že samo ena sprememba od začrtane poti obrne pričakovani poslovni izid na glavo. Zelo veliko je odvisno od terminske izvedbe PPE-TOL. Glede na to so vezane potrebe po dobavi premoga, premije ... Že samo zamik začetka obratovanja PPE-TOL ter posledično potrebe po prihodu (nakupu) premoga že v jesenskem času nam planiran soliden dobiček – ob visoki ceni naslednje dobave premoga – lahko obrne v močno rdeče številke.

V drugi polovici meseca februarja smo prejeli predlog Pravilnika o napredovanju na delovnem mestu, ki ga je vodstvo posredovalo sindikatu v mnenje in svetu delavcev v soglasje. Sicer je eden od namenov tega pravilnika odprava nekaterih zelo motečih anomalij, ki so nastale po sprejemu nove sistemizacije po pripojitvi TE-TOL k Energetiki Ljubljana (trajna razvrstitev zaposlenih

Boštjan Kocijan

na istih delovnih mestih v različne plačne razrede) primarno pa bi moral biti namenjen temu, da bodo vsi zaposleni najprej sploh imeli možnost napredovanja na delovnem mestu skozi daljše obdobje ter da bodo za vse zaposlene veljala enaka in jasna pravila. Obstaja pa problem zaradi vodij v preteklosti, ki so menili, da ni (bilo) potrebe, da bi zaposleni lahko napredovali na delovnem mestu, zaradi česar enotnega pravilnika, ki bi urejal tako napredovanje za vse zaposlene enostavno ni bilo in se je potem to uredilo le za zaposlene določenih sektorjev ter služb kar preko sistemizacije. Ker so bili zaposleni tako skozi čas obravnavani zelo različno, je prišlo do anomalij in porušitve razmerij plačnih razredov med delovnimi mesti, kar pa ne more biti dobra (sprejemljiva) osnova iz katere bi potem izhajal Pravilnik o napredovanju na delovnem mestu.

V zvezi s predlogom pravilnika smo sklicali skupni sestanek z vodstvom na in po katerem smo posredovali tudi še druge konkretne predloge korekcij, za katere menimo, da bi jih bilo nujno potrebno izvesti, vse z namenom, da bi na koncu uspeli dogovoriti pravilnik, ki bo imel dolgoročno dejanske pozitivne učinke, tako za samo družbo kot tudi za zaposlene. Trenutno smo še v fazi dogovarjanj in upamo, da bomo na koncu uspeli najti skupni jezik.

MEGAT

■ ŽIVIMO KULTURNO

Ogledali smo si razstavo »Neukročeno srce«

PRIPRAVILA RECHELLE NARAT

Naša sodelavka Sabina Goršič, ki jo poznate tudi preko karikatur, s katerimi popestri to našo interno revijo, si je pred časom zadala »novoletno zaobljubo«, da bo organizirala razstavo svojih del. In v januarju je to obljubo že izpolnila. V Mestni knjižnici Grosuplje so že januarja obiskovalce razveseljevala njena živopisana dela s trenutki, ujetimi med konji ali v naravi, ki jih prelije s čopičem na slikarsko platno.

Sabina je rojena v podeželskem okolju in ljubezen do narave ji je bila dobesedno položena v zibel. Že kot majhna deklica je rada pomagala pri vseh opravilih, uživala je na svežem zraku, občudovala barve dreves in se čudila vsem bitjem, ki jih je lahko srečala okrog domačije ali v gozdu. Že zgodaj je vzljubila konje in jim podarila svoj čas in srce; kasneje je spoznala, da rada tudi riše in tudi temu se je posvetila.

Opazovanje obnašanja in življenja ljudi ter živali, kjer je bivala in kamor se rada vrača, jo je zaznamovalo, tudi pri slikanju. Vedno jo gane srčnost, ki jo pokaže v tem okolju vsako bitje, naj bo še tako majhno; istočasno jo vedno zno-va presenetiti tudi neukročenost narave. Zato je razstavo poimenovala »Neukročeno srce«, saj je s tem želela poudariti, da se narave, tako kot srca, nikoli ne da podjarmiti.

Sabina je vesela in hvaležna, da vsak dan kaj novega spozna, tako v naravi, kot ob slikanju. In hvaležna je, da je našla krog tudi srčnih oseb, ki jo pri tem podpira in spodbuja.

Na svoji razstavi »Neukročeno srce« se je razveselila vseh obiskovalcev, med njimi tudi svoje prijateljice Saše.

Če vas je pot vodila skozi Grosuplje ali ste se ustavili v tamkajšnji knjižnici, vam zagotovo ni bilo žal. Razstava »Neukročeno srce« je bila na ogled do 15. marca. In kaj je naša umetnica o svojih občutkih povedala po otvoritvi, ki je bila 10. februarja in kjer so se s Sabino veselili Sabinini sorodniki, prijatelji, sodelavci, tudi tisti sodelavci so prišli, ki so se upokojili?

»Bilo je posebno in zelo čustveno. Zelo sem bila ganjena zaradi velikega obiska na otvoritvi in podpore v vseh oblikah. Ponosna sem, da sem premagala tremo in naredila ta korak – odziv obiskovalcev je ponudil navdih za nadaljnje delo. Hvaležna sem vsem za pomoč pri razstavi, Mestni knjižnici Grosuplje in najbolj zaslužni za izvedbo, gospe Dariji Kovačič iz knjižnice.«

MEGAT

Sabino pri ustvarjanju navdihuje življenje ljudi in živali.

	MEGAVAT	SLOVENSKI VIOLONČELIST	PALESTINSKI VOĐITELJ (MAHMUD)	KOS CELOTE	ARISTOTEL (KRAJŠE)	NEKDANJI JAPONSKI SMUKARSKI SKAKALEGITO	UMIRITEV NAPESTOSTI V POLITIKI	OTOK V ALEUTIH	REKA V MUENCHNU	KRŠKO	PISATELJ FLEMING	TLA NA NIZKEM ALI VISOKEM BARJU IZ ODMRLIH RASTLINSKIH OŠTANKOV		KATRAN	ČEŠKA PRITRILNICA	VREDNOSTNI PAPIR
	UPANJE											VOJAŠKO POVELJSTVO				
	MREŽA PROTI VODRU KOMARJEV											OTOK V TUAMOTU				
												ANATOLE FRANCE				
PEVKA										PAPIR ZA VREČE						
										LJUDSTVO V SIBIRIJI						
BIBLIJSKI PREROK, OVČJI PASTIR UZ JUDEJE				PRŠILO PROTI VNETJU GRLA	ITALIJANSKA LASTNICA CIRKUSA ORFEI	REKA V ŠVICI					FRANCE NOVIN			STISKA	VETERINAR, POLITIK (JANKO, 1872-1943)	KRAJ NA TROMEJJI NEMČIJE, FRANCIJE I LUKSEMB.
						OSNI ŽEBELJ					V TA NAMEN (LATIN.)					
ETIOPSKI KNEZ			KRALJ BOG. V ST. EGIP.					AVTOR ŠTEFAN MARKOVIČ	VERA ALBREHT			GLAVNO MESTO GANE				
			VITAL EISELT						JEZERO NA J NORVEŠ.							
MORALA, MORALNOST (STARIN.)								AM. SMUKAR LIGETY				NEUMNEŽ, BUTEC				
								ITALIJANS. MOTOCIKEL				STARA MAMA				
PSEVDONIM PESNIKA ANTONAA AŠKERCA							ODPR. TUJK. SKOZI ŽOLČ									
							JURE IVANUŠIČ									
SIKAJOČ GLAS			HRVAŠKI KOŠARKAR, REPREZENT, NEKDANJE JUGOSLAV.													
OZNAKA ZA TEHNIČNI NOKAVT V BOKSU			OBRAT ZA LAKIRANJE										PEVKA ZABAVNE GLASBE (MAJDA)			

Nagradni sklad: 1. nagrada **63 €**, 2. nagrada **42 €**, 3. nagrada **21 €**

Prosimo, da pošiljate le en izvod gesla za posamezno križanko, ker bomo v nasprotnem primeru izločili vsa ponovljena imena.

Ime in priimek

Naslov

Geslo

[illegible]

Nagrajenci iz 76. številke:

1. Nagrada: 63 EUR: Sara Regina
2. Nagrada: 42 EUR: Jernej Podobnik
3. Nagrada: 21 EUR: Meka Kudić

Pravico do žrebanja imajo samo zaposleni v Energetiki Ljubljana. Pri žrebanju bomo upoštevali le en izvod rešene križanke na posameznika. Nagradni kupon z vpisanim geslom oddajte v nabiralnik časopisa do 15. 5. 2023.